

Republika Kosovo

Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija

Kratak pregled

Okvir politike raseljavanja
(OPR)

Projekat:

Projekat razvoja u ranom detinjstvu za ljudski kapital Kosova

ID projekta: P179656

Oktober 2023.

Kratak pregled – Okvir politike raseljavanja (OPR)

Uvod

Vlada Kosova (VK) preko Ministarstva finansija, rada i transfera ima za cilj da pribavi sredstva od Svetske banke (SB) za realizaciju projekta „Razvoj u ranom detinjstvu za ljudski kapital Kosova“. Opšti cilj projekta podrazumeva poboljšanje pristupa i kvaliteta usluga razvoja u ranom detinjstvu na Kosovu. Projekat za razvoj u ranom detinjstvu (RRD) za ljudski kapital Kosova koncipiran je tako da odgovori na glavna pitanja u vezi sa uslugama razvoja u ranom detinjstvu na Kosovu. Projekat će pomoći Kosovu da poboljša pristup, kvalitet i ravnopravnost u RRD-u, kao i da podrži usluge zdravstvene zaštite, u nameri da odgovori na zdravstvene izazove dece u zemlji. Projekat će takođe podrazumevati komponentu promotivnih aktivnosti u RRD-u, u nameri da podigne svest stanovništva o značaju RRD u kontekstu zdravlja i razvoja dece, rezultirajući boljim roditeljstvom, ranom identifikacijom i smanjenjem stope smrtnosti dece. Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI) je glavna agencija za realizaciju i pripremu projekta i sa njim povezanih aktivnosti, i identifikovaće ekološke i socijalne zahteve za pripremu fazu projekta.

Opis projekta i njegovih komponenti

Opšti cilj projekta RRD-a podrazumeva poboljšanje jednakog pristupa i povećanje kvaliteta usluga razvoja u ranom detinjstvu na Kosovu. Glavni rezultati očekivani od realizacije projekta biće ocenjeni posredstvom pokazatelja, koji slede u nastavku:

Pokazatelj 1: Unapređenje kvaliteta usluga obrazovanja u ranom detinjstvu – klasifikovanih po vrsti gradske/seoske institucije.

Pokazatelj 2: Poboljšani propisi za osiguranje kvaliteta usluga u ranom detinjstvu na Kosovu

Pokazatelj 3: Procenat dece procenjen prema nacionalnom programu/alatu za praćenje i razvoj dece

Pokazatelj 4: Povećanje pristupa uslugama brige o deci: stope upisa za decu uzrasta 0-6 godina – podeljene po polu, starosnoj dobi, pripadnosti manjinskoj grupi

Predloženi projekat će biti organizovan oko četiri ključne komponente koje se odnose na poboljšanje pristupa, kvaliteta, jednakosti i međusektorske koordinacije usluga za RRD. Prva komponenta će raditi na jačanju kvaliteta i jednakosti usluga RRD-a i staranja o deci na Kosovu. Druga komponenta će doprineti poboljšanju dostupnosti zdravstvenih i prehrambenih usluga za decu i porodice na Kosovu. Treća komponenta će biti usredsređena na povećanje pristupa RRD-u i staranju o deci. Četvrta komponenta će podržati upravljanje projektima, praćenje i njihovu ocenu.

Projektne komponente će ostvariti uticaj na nacionalnom i školskom nivou. Komponente 1 i 2 će biti realizovane na nacionalnom nivou i njihov cilj će biti reforma pristupa staranju o deci i uslugama RRD-a, izgradnjom institucionalnih i ljudskih kapaciteta u zemlji. Komponenta 3 će podrazumevati intervencije na nivou škole izgradnjom, renoviranjem i ponovnim korišćenjem prostora, kako bi se proširio pristup ciklusu predškolskog obrazovanja širom zemlje. Komponenta 4 će pomoći u izgradnji kosovskih stručnih kapaciteta za upravljanje projektima i obavljanje istraživanja, praćenje i procenu.

Komponenta 1: Jačanje kvaliteta i jednakosti usluga RRD-a na Kosovu.

- *Potkomponenta 1.1 Reforme kvaliteta RRD-a na Kosovu*
- *Potkomponenta 1.2. Podizanje kapaciteta stručnih lica o RRD*
- *Potkomponenta 1.3. Sprovođenje ECE modula za informacioni sistem upravljanja obrazovanjem (EMIS) na Kosovu i opšta revizija osnovnog EMIS sistema.*

Komponenta 2: Podsticanje multisektorske integracije u pružanju usluga RRD-a

- *Potkomponenta 2.1. Rano podsticanje i promovisanje zdrave ishrane*
- *Potkomponenta 2.2. Praćenje dece i međusektorska integracija usluga*

Komponenta 3: Povećanje pristupa uslugama RRD-a

- *Potkomponenta 3.1. Ponovno korišćenje, izgradnja i renoviranje predškolskih i objekata za RRD na Kosovu*
- *Potkomponenta 3.2. Opremanje centara za RRD novim nameštajem i nastavnim materijalom*
 - *Potkomponenta 3.3. Podrška učešću zajednice i intervencijama na strani potražnje*

Komponenta 4: Upravljanje projektom, praćenje i ocena

Lokacija i obim projekta

Projekat je predložen da bude realizovan na nacionalnom nivou i obuhvata administrativne granice Republike Kosovo. Lokacija za izgradnju novih bašti još uvek nije određena u ovoj preliminarnoj fazi i biće detaljno predočena tek nakon što krene realizacija projekta, međutim, očekuje se da će se izgradnja novih bašti odvijati uglavnom na javnom zemljištu namenjenom u tu svrhu i koje je u skladu sa razvojnim planovima u vlasništvu, odnosno prenetim odnosnim korisnicima.

Svrha i načela Okvira politike raseljavanja

Dokumenat OPR-a je osmišljen u nameri da pruži politike i procedure koje će omogućiti da se izbegnu i svedu na minimum potrebe da se u sklopu projekta pribavi zemljište u privatnom vlasništvu, te da posledično ne dođe do gubitka prihoda svih potencijalnih pogođenih strana. Dokument je izrađen u potpunom skladu sa pravilima i politikom Svetske banke, konkretno sa Standardom ESS5, za otkup zemljišta, ograničenja u upotrebi zemljišta i nevoljno raseljavanje, kao i sa zakonima i propisima u primeni u Vladi Kosova.

OPR je pripremljen jer u ovoj fazi još nisu utvrđeni pravci investicija koje će se finansirati u okviru komponente 3 Projekta, pa se samim tim tačan stepen i obim uticaja može proceniti tek tokom realizacije projekta. Akcioni plan za eksproprijaciju/resistematizaciju/Sažeti akcioni plan eksproprijacije/raseljenja biće pripremljen u skladu sa odredbama ovog OPR-a i podnet Svetskoj banci na prethodno usvajanje, po potrebi.

Uopšteno govoreći, potprojekte treba osmisliti i sprovesti tako da se izbegnu i svedu na minimum mogućnosti gubitka privatne imovine. Neizbežni uticaji moraju se rešiti merama ublažavanja koje će biti dovoljne da se životni standard pogođenih lica vrati na nivo koji je postojao pre realizacije projekta. Pogođene osobe moraju biti adekvatno konsultovane na smislen način i učestvovati u osmišljavanju i sprovođenju mera ublažavanja.

- *Rešavanje nedoslednosti ili praznina između zakona Kosova i ESS 5 Svetske banke:*

U slučaju bilo kakve praznine ili nepoklapanja između zakonskog okvira Kosova i standarda Svetske banke za nevoljno raseljavanje, odredbe ovog OPR-a će činiti deo međunarodnog sporazuma potpisanog između Republike Kosovo i Svetske banke.

Prethodna procena uticaja

Ocenjuje se da je socijalni uticaj projekta u ovoj fazi srednji. S obzirom na činjenicu da će se projektom finansirati građevinski radovi koji se odnose na sanaciju i ponovno korišćenje postojećih prostora kao i izgradnju novih bašti, kao i činjenicu da lokacije novih gradnji još uvek nisu poznate, relevantan je ESS5, a od MONTI-a se očekuje da prati smernice ovog OPR-a kako bi usmeravao projekat sa stanovišta otkupa zemljišta, ograničenja pristupa ili bilo kakvog ekonomskog i/ili fizičkog izmeštanja.

Komponenta 3, tačnije potkomponenta 3.1 je jedina koja obuhvata intervencije i građevinske radove, u vidu novogradnje, renoviranja, dogradnje, rekonstrukcije ili transformacije postojećih prostora i zgrada. Shodno tome, samo u okviru ove komponente mogu postojati uticaji u vezi sa resistematizacijom i potrebom za otkupom zemljišta.

Malo je verovatno da će komponente 1,2 i 4 imati uticaja na izmeštanje/otkup zemljišta pošto se ne radi o građevinskim radovima. Međutim, principi koji uređuju raseljavanje a koji su predočeni u ovom OPR-u važe u svim fazama projekta i ako dođe do bilo kakvog slučaja raseljavanja i negativnog socijalnog uticaja, važe pravila OPR-a. Cilj je da ovaj poslednji ne mora da se ponavlja svaki put.

Predviđa se da se većina radova na sanaciji u okviru projekta RRD-a izvede u granicama područja u javnoj svojini. Sanacija i ponovno korišćenje postojećih prostora biće pažljivo projektovani, kako bi se što više isključilo ukrštanje sa privatnim imanjima. Očekuje se da će se nova gradnja odvijati uglavnom na javnom zemljištu, koje je određeno u tu svrhu i koje je u vlasništvu, ili je preneto na odgovarajućeg korisnika. Sprovedenjem prethodnih gorenavedenih mera, tokom građevinskih radova može nastupiti manji obim privremenih/trajnih uticaja izazvanih kupovinom zemljišta. Uticaji raseljavanja neće nastupiti prema prethodnoj proceni projekta, a svakako, u slučaju da ih bude, biće izbegnuti i svedeni na minimum u najvećoj mogućoj meri.

Tim za tehničko projektovanje će pažljivo analizirati metodologiju za odabir dizajna predloženih investicija i konkretne lokacije gradilišta i konsultovaće relevantne lokalne planove i opštine sa statusom korisnika, kako bi se što je više moguće izbeglo preklapanje sa privatnom imovinom/svojinom. Odabir gradilišta u okviru Projekta biće razmotren i usaglašen sa Svetskom bankom, pre početka izvođenja građevinskih radova.

Proces planiranja eksproprijacije:

Realizacija projektnih aktivnosti, (prema komponenti 3 i potkomponenti 3.1), može iziskivati kupovinu zemljišta. U ovom slučaju, akcioni planovi eksproprijacije treba da budu pripremljeni u skladu sa ovim Okvirom politike raseljavanja (OPR), prema dole navedenim koracima:

- *Socijalno izviđanje*
- *Popis, datum završetka i socio-ekonomska analiza*
- *Izrada akcionog plana eksproprijacije*
- *Usvajanje akcionog plana eksproprijacije*
- *Realizacija akcionog plana eksproprijacije.*

Metodologija procene

Zemljište: Metoda određivanja vrednosti naknade treba da uzme u obzir sve raspoložive izvore informacija kako bi predložena vrednost naknade odražavala tržišnu/protivvrednost zemljišta. Glavne pretpostavke koje treba uzeti u obzir u metodološkom okviru mogu se odnositi na aktuelni regulatorni okvir za eksproprijaciju zemljišta i njegove poslednje promene; finansijsku analizu priliva neto prihoda na lokacijama i naseljima; eventualne transakcije (prodaja i zakup) u regionu.

Zgrade: Vrednost stanova, komercijalnih struktura i drugih pogođenih struktura (kao što su ograde itd.) biće procenjena u protivvrednosti koja odgovara vrsti gradnje, ceni koštanja materijala, radne snage, transporta i drugo. Tokom procene, neće se primenjivati nikakvi odbici za amortizaciju i troškove transakcije. Za delimičan uticaj (ako je gubitak manji od 15%), plaća se nadoknada protivvrednosti zahvaćenih struktura. Procena takođe uključuje troškove priključka na vodovod, ako je izmeštenu objekat imao pristup ili ako zamenska lokacija ne omogućava pristup.

Usevi i stabla: Poljoprivredni proizvodi (usevi ili stabla) koji će morati da budu uzeti iz projekta biće procenjeni prema različitim metodologijama, u zavisnosti od njihove upotrebe.

Konsultacije sa pogođenim stranama

Da bi se osiguralo da interesi pogođenih lica budu u potpunosti uključeni u proces eksproprijacije i vraćanja prihoda, tokom pripreme potprojekta, biće obavljena potpuna *konsultacija* sa pogođenim licima, predstavnicima svake pogođene grupe, svake zainteresovane grupe i različitim administrativnim i vladinim odeljenjima.

Žalbeni mehanizmi:

Pod vođstvom socijalnih stručnjaka JRP-a, žalbeni mehanizam će uložiti sve napore da sporazumno reši sve žalbe izjavljene na odgovarajuće potprojekte. Podnosioci žalbe mogu dostaviti svoje žalbe putem elektronske pošte, dopisa ili telefonskih poziva. Dozvoljeno je anonimno podnošenje žalbi. Žalbeni mehanizam će odgovoriti podnosiocima žalbi u pisanoj formi u roku od 10 dana od prijema žalbe. Ako ovo ne bude uspešno, biće organizovana Komisija za rešavanje žalbi koja će raspravljati o žalbama i identifikovati rešenja u skladu sa nacionalnim zakonima i ovim OPR-om. Ako podnosioci žalbe i dalje nisu zadovoljni, oni su slobodni da pokrenu sudski spor i tim putem potraže rešenje.

Postupci i organizovanje primene.

MONTI snosi konačnu odgovornost za realizaciju svih komponenti projekta zajedno sa JRP-om. Komisija sastavljena od projektnih naručilaca i pogođenih strana biće uspostavljena kako bi bila odgovorna za nadgledanje realizacije APR-a. JRP će planirati i organizovati terenske posete na osnovu planova eksproprijacije, provere prošlosti i podataka dobijenih od opština i drugih institucija. Takođe, isti će ostvarivati saradnju sa svim lokalnim institucijama, kako bi se osigurala uspešna primena planova eksproprijacije.

Program praćenja:

MONTI i JRP snose glavnu odgovornost za praćenje i procenu sprovođenja ovog OPR-a i povezanih akcionih planova eksproprijacije na nivou potprojekata, i izveštavaće Svetsku banku o učinku ostvarenom u sprovođenju OPR-a kroz redovne izveštaje o napredovanju projekta. Konkretni standardi praćenja podrazumevaće sledeće:

- *Sprovedena informativna kampanja i konsultacije;*
- *Status otkupa zemljišta i plaćanja naknade za zemljište;*
- *Nadoknada za pogođene strukture i drugu imovinu;*
- *Raseljavanje pogođenih lica, ako ih ima;*
- *Naknade za gubitak prihoda;*
- *Izbor i raspodela zamenskih zemljišnih površina, po potrebi;*
- *Aktivnosti resistematizacije*
- *Žalbe i njihovo rešavanje.*